

GONDOLATOK A MURAVIDÉK ELNEVEZÉSÉRŐL ÉS TERÜLETI HATÁRAIRÓL

BOKOR LÁSZLÓ

THOUGHTS ABOUT THE DENOMINATION
AND DELINIATION OF PREKMURJE

Abstract

It is a widely known fact that the Prekmurje area of present day Slovenia had not been in existence previous to the peace-treaties of World War I. Seeing that the area itself has been having recognizable Hungarian population, therefore the adapted Hungarian name 'Muravidék' (Mura Region) has recently started to spread among the Hungarians, but only primarily in Hungary. At the same time, this name is an unofficial term and it can be written as 'Mura-vidék' (Mura-region) or the original Slovenian geographical name can be directly translated as 'Murántúl' (Over-Mura/Transmura Region). These slight differences can easily confuse readers, because the uniqueness Hungarian names cover different sized and populated areas. Among linguists, historians and scientific researchers these denominations get even more disturbing when various authors describe the Prekmurje as Pomurje, but it is rarely realized that the specific names cannot match, due to the fact that Pomurje is a geographical landscape and a Slovenian statistical region with wider territorial area. The author of this short review shows general translation problems with the geographical names of the Slovenian Prekmurje and Pomurje, and also tries to look for some Hungarian name solutions based on historical and geographical connections.

Keywords: Prekmurje, Pomurje, geographical name translation dilemmas, foreign name adaptations, neology

Bevezetés

A 2010-es esztendő végén a Vasi Szemle folyóiratban megjelent *A magyar–szlovén határszakasz történeti áttekintése és jellemzése a Martinez-modell használatával* című rövid írásom kutatómunkálatai folyamán már korábban is (BOKOR L. 2010), az utóbbi időben pedig újra és újra felmerült bennem egy gondolat a Muravidék „kettős” jelentésével, annak térbeli lehatárolásával kapcsolatban. Ez esetben a kettősségen azt értem, hogy ez a földrajzi név leginkább két írott alakban él napjaink magyar nyelvhasználatában: *Muravidék*, illetve *Mura-vidék*. A két változattal önmagában nem volna semmi gond abban az esetben, ha ugyanazt a szlovén tájat jelölnék. Azonban – a számottevő eltérést nem mutató – kétféle változatban írt alak két eltérő nagyságú területet jelöl. Az utóbbi írásváltozat a magyarországi földrajzi nevezéktanban nem eresztett mély gyökeret, viszont szinonimaként (ebben az esetben akár kötőjel nélkül is, *Mura vidék* alakban) néha előfordul. Az internetet böngészve is gyakran találkozhatunk ezzel a formával, de a jegyzett (nyomtatott) tanulmányokban szinte mindig az egybeírt változat szerepel. Viszont ebben az esetben sem mindig ugyanarra a területegységre gondolnak az adott szerzők. Ennek a problémának a feloldására teszek közzé néhány gondolatot, amivel az egységes használat kialakulását szeretném elősegíteni.

A földrajzi névdilemmák nem újdonságok Magyarországon, de azt is figyelembe kell vennünk, hogy jelen esetben nemcsak nyelvi, hanem geográfiai (szakmai) kérdésekről is szó van. A Szlovénia részét képező terület pontos lehatárolásához és magyar nyelvi megfelelőinek kiigazításához azért is merek hozzászólni, mert évek óta foglakozom a

térsséggel. Helyismertemhez és a szlovén nyelvben való jártasságomhoz egyrészt rokoni kötődéseim, másrészt számos szakmai tanulmányút és ösztöndíjprogram (pl. Maribori Egyetem, Ljubljani Egyetem) hozzájárult.

Prekmurje és Pomurje

Első lépésben célszerű megvizsgálni – a mai szlovén határok között maradvá – a magyar nyelvben meghonosodott és a bevezetőben már említett Mura földrajzi tájneveknek a jelenleg használatban lévő szlovén változatait: *Prekmurje* és *Pomurje*. A két név két eltérő területegységet (tájat) jelent. A szlovén nyelv használata esetén ezek pontosan lehatárolhatóak, ezért a helyi irodalmak kutatása során e tájak egyértelműen azonosíthatóak. A magyar nyelvű irodalmakban és az említett szlovén tájnevek magyar változatai esetében azonban már nem beszélhetünk hasonló egységről.

A *Prekmurje*, a szlovén gyakorlat szerint azt a 910 km²-es – KOCSIS KÁROLY és szerzőtársai (2006) által 948 km²-esnek leírt – területet jelöli, amely ebben a névalakban egészen addig a pillanatig nem létezett, amíg a trianoni békeszerződés értelmében a Délvidékkel együtt el nem csatolták a Magyar Királyság törzsterületétől. A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság megalakulása után a „szlovén rész” Murán túli területe lett, ekkor a Prekmurje nevet kapta. Ez a név egy alapvetően logikus választás eredményeként napjainkban is használatos délkeleti szomszédunknál, hiszen Ljubljana felől nézve „Murán túli terület”. (A központosítás nyelvi és földrajzi megtestesülése, hasonlóan Budapest felől közelítve pl. a Tiszántúlt vagy a Dunántúlt – GYÓRI R. 2007) Ugyanezt írja JUHÁSZ DÉNES (1988) is, ZÁGOREC-CSUKA JUDIT (2005) pedig doktori disszertációjában szinte szó szerint így tünteti fel a terület kiterjedését. Míg azonban az előbbi szerző a Murántúl alakot, utóbbi a *Muravidék* változatot használja.

GÖNCZ LÁSZLÓ *A muravidéki magyarság 1918–1941* című doktori disszertációjában, valamint az ebből megjelent, sokkal színesebb, tartalmasabb könyvben (GÖNCZ L. 2001) a szlovén nyelvű összefoglalónál a következő címet használja: *Prekmurski madžari 1919–1941*. Érdekes különbség már önmagában az is, hogy a magyar címben 1918, a szlovénben pedig 1919 szerepel, de az igazi apropót a fordításban megjelenő *Muravidék* jelenti, amely ez esetben *Prekmurjeként* áll. Ráadásul nemcsak a mű összefoglalásában, hanem már a kötet bevezetőjében is ezt az alakot használja a szerző, szigorúan az egykori magyarországi területre értve.

A *Muravidék* szó sem volt használatban ezen a tájékon, történeti magyar verziója nem alakult ki egyezményesen elfogadott alakban. Mindezt igazolhatjuk CHOLNOKY JENŐ (1929), PRINZ GYULA (1936), BULLA BÉLA és MENDÖL TIBOR (1947/1999) a trianoni békeszerződést követő években megjelent munkáiban is, amelyek egyszer sem említik a területet ilyen formában. FRISNYÁK SÁNDOR (1999) *Magyarország történeti földrajza* című könyvében is csak egyszer találkozhatunk ezzel a formával.

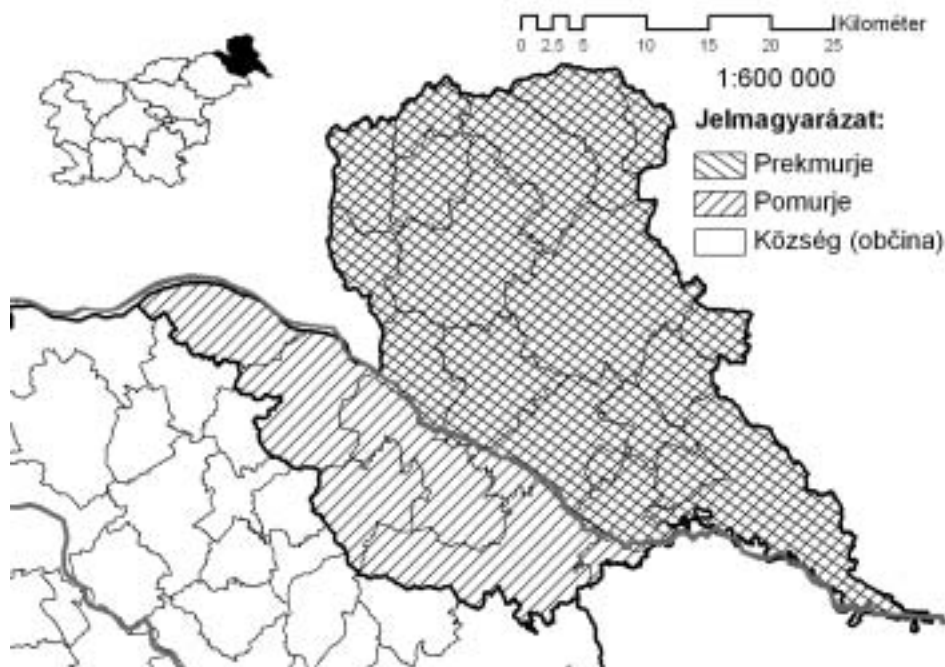
KÁDÁR LÁSZLÓ (1941), JUHÁSZ DEZSŐ (1988), valamint KOCSIS KÁROLY és szerzőtársai (2006) munkájából azt is megtudjuk, hogy a jelenlegi Szlovéniának ezen részét 1919-ig, illetve 1941–1945 között hívták *Tótföldnek*, *Tótságnak* vagy *Vendvidéknek*, amely alapvetően a Mura és a Rába közötti etnikai területre vonatkozott (KOCSIS K. et al. 2006). Mai értelemben Ausztriához is tartoznak egyes részek, mint például Kistótlak (Windisch-Minihof) település.

Hasonló eredményekre jutunk KOZÁR MÁRIA (2007) írásából is, aki a következőket jegyzi: „A vidék latin, német, magyar és szlovén neve: *Districtus Transmuranus*, *Tótság*, *Bezirk der Winden*, *Vendvidék*, *Slovenska okroglina*, *Slovenska krajina* volt. Lakóit magya-

„tulatóknak, vendeknek hívták.” E nevek német és magyar verziói azonban szlovén részről nem (voltak) toleránsak, mivel nem élnek a tényleges nyelvhasználatban. Eleve nem tájnévi értelemben használatosak, sőt „nyelvészek szerint mind a tót, mind a vend elnevezés egy a szlovének előtt e vidéken élt indoeurópai nép elnevezésének átruházása erre az etnikumra” (KOZÁR M. 2007). A területre aztán mindinkább a *Mura mente*, a *Muramellék* vagy a *Muratáj* szavak voltak még használatosak, de azok szűkebben vagy éppen tágabban értelmezték a Mura térségét (KOC SIS K. et al. 2006). KÁDÁR LÁSZLÓ (1941) a Muramelléket ráadásul Lendvától keletre, mai magyar területen belülré helyezi.

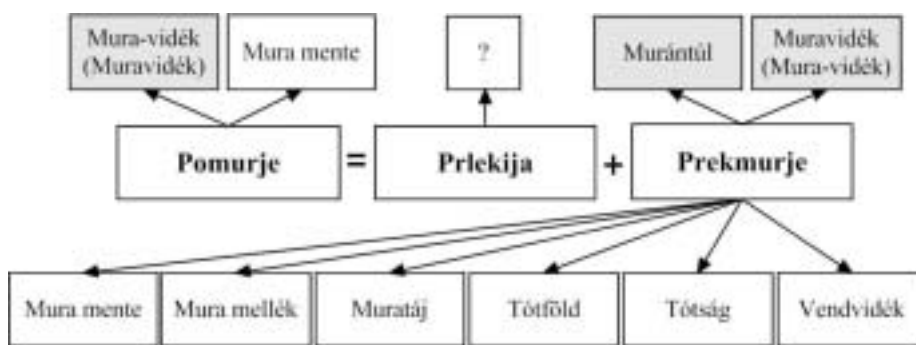
A *Pomurje* írott névalak esetében az érdemi különbség leginkább az, hogy a 'prek' előtag helyett 'po' szerepel. Míg a 'prek' jelentése a szlovén nyelvben (illetve a szláv nyelvek többségében) „valamin túli”, a 'po' megközelítő jelentése „egész”. A kérdés tehát az, hogy vajon mi is ez a bizonyos „egész”?

A *Pomurje* névvel két különböző földrajzi területet jelölünk, amelyek pontos kiterjedése és mérete megegyezik. Ez mindkét esetben a Prekmurje teljes területét és a Mura jobb partján a történelmi Stájer-vidék (Štajerska) egy részét jelenti (területe 427 km²). Magyar elnevezést eddigi kutatásaim során nem találtam. Itt található például *Gornja Radgona*, *Radenci* és *Ljutomer* települések. Az egyik egy természetföldrajzi értelemben vett táj, amely a Mura teljes szlovén szakaszát és annak a Szlovénián belüli vízgyűjtőterületét jelenti, a másik a statisztikai vagy társadalomföldrajzi szempontból használt régió (*Pomurska regija*). Ez az úgynevezett *Pomurje* (Prekmurje és Prlekija együttesen), azaz a *Mura-vidék*. Nevét általában kötőjellel írjuk, területe pedig 1337 km² (RODELA, R. – ŠMID, M. 2007) (1. ábra).

1. ábra A Prekmurje és a Pomurje határai
Szerkesztette: BOKOR L. – SZELESI T.
Figure 1 Deliniation of Prekmurje and Pomurje
Edited by BOKOR, L. – SZELESI, T.

Ezen tényeket a magyar munkákban nem minden esetben vesszük figyelembe, ezért időnként a szinonim nyelvhasználat miatt kaotikussá válik a terület értelmezése és pontos lehatárolása is. Példaként említhetem DOMONKOS LÁSZLÓ (1992), SZÉKELY ANDRÁS BERTALAN (1992), vagy GERE BEN FERENC (1999) munkáit, akik egyértelműen az egykori 910 km²-es magyar területre gondolnak, de helytelenül Mura-vidéknek írják. (Érdekesség, hogy az 1997-ben BRIDGET ANDERSON és a MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL által szerkesztett *World Directory of Minorities* című angol nyelvű könyvben, a *Prekmurje region* angol verzió mellett a *Mura-vidék* írott alak szerepel.) Mindez önmagában nem okozna problémát, mivel maga a fogalom jelentése és területi kiterjedése még ma sem pontosan tisztázott. Viszont azt eredményezi, hogy a megszokott írásmódban a *Muravidék Pomurjeként* értelmezhető, *Pomurje* viszont a fentebb tisztázott *Mura-vidék*. Ugyanakkor a *Muravidék* magyarországi értelmezésben *Prekmurje*, amely szó szerinti fordításban nem helyes, mivel azt jelenti *Murántúl* (1–2. ábra).

2. ábra A Prekmurje, Prlekija és a Pomurje magyar elnevezései, ahogy a különböző magyar szerzőknél előfordul
Szerkesztette: BOKOR L.

Figure 2 The Denominations of Prekmurje, Prlekija and Pomurje as the names are derived by various Hungarian authors
Edited by BOKOR, L.

A névdilemma feloldásának lehetőségei

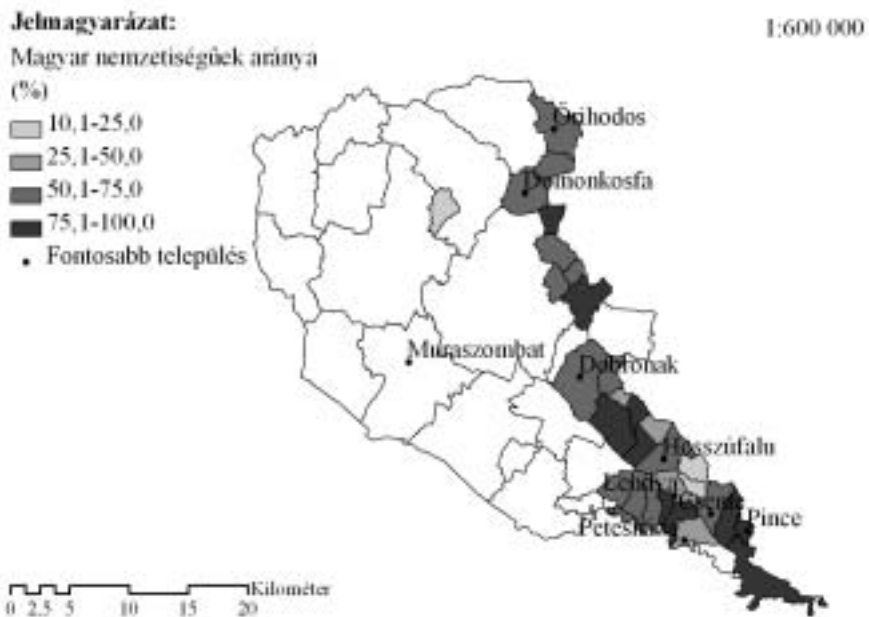
Prekmurje

A névdilemma problémájának feloldására nyelvészek, történészek és földrajzosok egyaránt tettek kísérletet, de biztos lábakon álló egység még az önálló tudományterületknél sem alakult ki. Mindenképp számításba kell vennünk azt a tényt, hogy az 1990-es években lezajló rendszerváltások előtt a Prekmurje tájnév magyar változata széles skálán mozgott, de leginkább a 'Murántúl' alak bukkan fel. Érdekes tény az is, hogy a *Mura-vidék* vagy *Mura vidék* írásmódok gyakrabban fordultak elő, mint napjainkban az egybeírt változat (pl. LENC SÉS F. 1982, RÁNKI GY. 1984). Egységes használat nem volt, amit PENAVIN OLGA (1966, 1979) művei is alátámasztanak.

JUHÁSZ DEZSŐ munkájának eredményeként 1988-ban napvilágot látott *A magyar tájnévadás* című kötet, amelyben a szerző a Prekmurjét Murántúlnak, míg a Pomurjét Muravidéknek (kötőjel nélkül) írja. Nyelvi értelemben mindenképp ezek a helyesek, mivel az eredeti szláv szavaknak a pontos tükörfordításai. Amennyiben sikerült volna ezt a két nevet ebben a tartalmi és értelmi kontextusban megőrizni, minden bizonnyal most nem lenne ilyen kaotikus a helyzet. A rendszerváltozások azonban felborították ennek a lehető-

ségét, ugyanis mind a szlovéniai magyar kisebbség körében, mind a magyar oldalon egyre inkább a Muravidék szóalak kezdett elterjedni. Természetesen továbbra sem egyezményesen, ugyanis a nemzeti tudatra való ébredés lényegében kialakított egy 'kisebb' kiterjedésű tájat, de érthetetlenül e *kétnyelvű területet* is *Muravidék*nek keresztelte el.

Mindenek kapcsán KOLLÁTH ANNÁNAK, a Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Karán működő Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék vezetőjének véleménye szerint a *Pomurje* magyar változata *Mura-vidék*, a *Prekmurje* esetében a *Murántúl* használatos, míg a kétnyelvű terület esetében a *Muravidék* elnevezés a helyes. Ez utóbbi azonban szigorúan a magyar–szlovén határszakasz közelében húzódó kétnyelvű területet jelenti (KOLLÁTH A. 2007, KOLLÁTH A. ex verb. 2009). Ebből következően ez a névalak csak etnikai értelemben használatos, ami a lehatárolt 910 km²-nél jóval kisebb területet foglal magába (3. ábra).

3. ábra A többségében magyarok lakta, „kétnyelvű térség”, azaz a 'Muravidék'
 Forrás: BENCE L. et al. (2000) és KOVÁCS A. (2004) alapján szerkesztette BOKOR L.–SZELESI T.
 Figure 3 The Hungarian populated – so-called bilingual – area in Prekmurje
 Source: based on BENCE, L. et al. (2000) and KOVÁCS, A. (2004) edited by BOKOR, L.–SZELESI, T.

Nagyjából ez derül ki BOKOR JÓZSEF (2001) írásából is, aki bár nem jellemzi pontos kiterjedés és határok szerint Prekmurjét, de Muravidéknek a földrajzilag és történetileg két jól elhatárolható kisebb tájegységből álló részt nevezi: egyik a Goričko (az Őrség folytatása), a másik pedig Lendva környéke. (KÁDÁR LÁSZLÓ 1941-es munkájával összevetve ez nagyjából megegyezik a Vendvidékkel.)

Mindezek ellenére hétköznapi értelemben – különösen napjainkban – maga a Muravidék szó a Prekmurje azonosítására használatos, nyelvi alakja és pontos földrajzi határai nem egységesek. A Muravidék a Murántúl pontos fordításának egy szinonimájaként él napjainkban, ami egyúttal a fő értelmezési probléma. Erre nyújt kiváló példát ZÁGOREC-CSUKA JUDIT (2005) doktori disszertációja, amelyben a szerző a Muravidék szó használatát helyezi előtérbe, viszont mind a Murántúl, mind a Mura-vidék alak felbukkan szinonimaként.

KOCSIS KÁROLY, BOTTLIK ZSOLT és TÁTRAI PATRIK (2006) munkájukban azt írják: „magyar részről ezt a tájat 1945-ig *Muramellék*nek, majd *Murántúl*nak, időnként *Mura menté*nek, az utóbbi évtizedekben *Muravidék*nek hívták”. Semleges változatat GYURICZA LÁSZLÓ és KOPÁRI LÁSZLÓ *Természetföldrajzi megfigyelések Szlovéniában* című (2002) terepgyakorlati praktikumában bukkan fel, ahol a szerzők a szlovén Prekmurje alakot használják, bár zárójelben feltüntetve a Murántúlt. (Ők például nem használják a Muravidék megnevezést.)

KOZÁR MÁRIA (2007) írásában időnként megemlíti a szlovén oldalt is Murántúlként, néha váltogatva szlovénül, Prekmurje alakban. Ez a változat az 1990-es évektől egyre ritkábban bukkan fel, bár JOŽE HRADIL (1996) népszerű szlovén–magyar szótárában a Prekmurje magyar változatát a Murántúlban határozza meg.

KOCSIS KÁROLYÉkat támasztja alá az a tény, hogy a magyar szerzők tollából megjelent művek – amelyek címükben is foglalkoznak a területtel – nagy többségükben „Muravidéknek” írják a táj nevét. Ezek egyértelműen a magyar kisebbséget helyezik előtérbe, s magyar szemszögből közelítik meg a lehatárolást (BENCE L. – GÖNCZ L. – KOVÁCS A. 2000, GÖNCZ L. 2001, KOVÁCS A. 2004, KOLLÁTH A. 2005, ZÁGOREC-CSUKA J. 2005, MOHOS M. 2008 stb.). Ugyanerre a megállapításra juthatunk a Földrajzinév-bizottság honlapján közölt dokumentumokból is, így a 9/2006. (II. 3.) FVM rendelet vagy a 35/2007. (V. 4.) FVM rendelet esetében (VM, 2008). KOCSIS KÁROLY az alábbiakat írja: „a Prekmurje szót ma már minden kétséget kizáróan a határ mindkét oldalán élő magyarok Muravidékként használják... nyilván nem lehet a terület neve Murántúl, legfeljebb »Murán innen«” (KOCSIS K. ex litt. 2011). Ez a megállapítás persze következetesen felveti például a Dunántúl nyelvészeti és földrajzi helyességét is (GYŐRI R. 2007), ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a Murántúl névalak a térség egyik markáns határát is kijelöli, ez pedig maga a Mura folyó. A Muravidék tájnév egy tágabb térségre utal és határozottan nem kicsinyíthető le a kétnyelvű területre.

Mindebből az következik, hogy különbséget kell tennünk az egyes tudományterületek képviselőinek véleménye között. A nyelvészek a Prekmurje esetében a Murántúl, a kétnyelvű területre a Muravidék névalakot szorgalmazzák (pl. BOKOR J. 2001, KOLLÁTH A. 2005, KOLLÁTH A. ex litt. 2011), míg a földrajztudósok a Muravidék és a Murántúl közé általában egyenlőségjelet tesznek, de a történészekkel együtt általában a Muravidék névalakot használják (pl. GÖNCZ L. 2001, ZÁGOREC-CSUKA J. 2005, MOHOS M. 2008, KOCSIS K. 2011).

LÓCZY DÉNES (ex verb. 2011) szerint célszerű a térségben élő helyi kisebbség körében használatos elnevezést és írásmódot alkalmaznunk, amelyet úgy hiszem, csak felméréssel lehetne pontosan ellenőrizni. Ez azonban meglepetésekkel is szolgálhat, ugyanis a Szlovéniában élő fiatal magyar generáció tagjai szókölcsönzéssel a Prekmurje alakot a mindennapi nyelvben lefordítás nélkül használják. A magyar szóhasználat kialakításakor továbbá azt is célszerű figyelembe venni, hogy a szlovén kétnyelvű oktatásban a különböző nevek (közte a földrajziak is) döntően tükröfordításban szerepelnek a törzsanyagban (BERNJAK E. 2008, KOLLÁTH A. 2011). Éppen ezért a Murántúl alaknak még ma is nagy súlya van Szlovéniában, Magyarországon azonban a Muravidék változatot „erőltetjük”, ami nem biztos, hogy kedvez az egységes használatnak.

Pomurje

Míg a *Muravidék* esetében egy logikusnak mondható névváltozatot alakítottunk ki és használunk, egyfajta hiányérzete lehet az embernek a *Pomurje* alakkal kapcsolatban. Ha elfogadjuk, hogy a hiány valójában csak elméleti síkon létezik és ezt a tájat (inkább

statisztikai régiót) *Mura-vidék*nek írjuk, akkor is értelmezési problémával küszködünk. Ez különösen a verbális használat (beszéd) esetében merülhet fel problémaként. Mivel a Murántúl helyett immáron a Muravidék használatát javasoljuk, célszerű lenne, hogy a szlovén Pomurje névalaknak is legyen helyesen használt, pontos területi határokat jelölő magyar nyelvi és földrajzi változata.

Más ország nyelvi kérdéseibe beleszólni nem szerencsés, de ebben az esetben egy olyan szlovén tájról és statisztikai régióról van szó, amelynek 68%-a egykori magyar területen fekszik. Nem utolsó szempont az sem, hogy egyes kutatásaim a Mura és Dráva között húzódó Slovenske gorice területére is átnyúlnak. Számítva arra, hogy doktori disszertáciomban a kétértelmű „Muravidék vagy Mura-vidék” értelmezési kérdésként jelenhet meg, szívügyemnek tekintem a probléma kezelését és megoldását. Többek között ezért lenne szükséges a Pomurje névalakra is találni egy olyan magyar változatot, amely napjaink területi lehatárolásaihoz illeszkedik, s a magyar nyelvben meghonosítható. (Hasonló problémával találom magam szemben a Slovenske gorice kapcsán is, mivel korábbi kutatómunkáim magyar nyelvű forrásaiban már többféle névalakban, köztük Szlovén-dombvidékként, Muraközi-dombságként, Dráva–Mura-dombvidékként stb. is szerepelt.)

A téma egyik hazai szakértője, KOCSIS KÁROLY (2011) az alábbi megállapítást tette: „...a Pomurje szlovén tájnévnek nem kell magyar nevet kitalálni, mert már van, de ezek szerint nem gyökeresedett még meg minden kétséget kizáróan”, ennek neve „Mura mente”. Ezzel az alakkal viszont az a probléma, hogy egyrészt egy aránylag nagy terület túlzottan „lekicsinyítettnek” tűnhet, másrészt KOCSIS KÁROLY és szerzőtársai (2006) ezt az alakot egyszer már a Prekmurje esetében is felvetették (2. ábra).

KOLLÁTH ANNA szerint nem kellene új neveket bevezetni és tovább bonyolítani az amúgy is kaotikus állapotot, hanem a Pomurje esetében véglegesíteni a *Mura-vidék* alakot (KOLLÁTH A. 2011). Ez viszont csak abban az esetben hagyható jóvá, ha nincs belőle ’még egy’ (a verbális használat esetén ugyanis jelentéktelen, hogy van-e kötőjel vagy nincs, így pedig a kimondott tájnév célszerű, ha mindössze egy területre vonatkozik). Tehát csakis abban az esetben ’honosítható’ meg, ha a Prekmurje Murántúlként kerül be az egyezményes magyar földrajzi név használatba. Így a terület egy részét természetes határokkal leírhatjuk. Ennek azonban azért kicsi a lehetősége, mert az utóbbi évtizedekben (egészen pontosan az 1989-es rendszerváltást követően) napvilágot látott tudományos írásokban a Muravidék szóalak egyértelműen a Prekmurje területét (és nem a kétnyelvű területet) jelöli.

Egy eljövendő, a Kárpát-medencére és környező területeire is kiterjedő földrajzinév-egyesítés során a Pomurje esetében javaslom figyelembe venni a már ismert *Muratáj* névalakot, már csak a Mura vízgyűjtő rendszere miatt is. Amikor PRINZ GYULA 1936-ban ezt a tájat a *Magyar Föld, Magyar Faj* című kötetben jellemzi, akkor jelzi, hogy ez „a Dráva és Rába köze”, tehát beletartoznak Szlovénia mai politikai határain kívüli, például Ausztriában és Horvátországban lévő területek is (4. ábra). Az egyszerűség kedvéért javaslom a PRINZ GYULA „Muratáj” elnevezésén alapuló *Mura-tájék* névalakot, amit csak a szlovén Pomurje esetében a táj és a statisztikai régió területére használnánk. Ez nagyjából megegyezne a horvát részen használt *Muraköz* (*Međimurje*) szóalakkal, amelyről tudjuk, hogy csak egy adott ország részét képezi. Ezzel feloldhatnánk a jelenleg létező dichotómiát.

Következtetés

Eleve kérdéses, hogy szükséges-e lefordítani magyarra az idegen földrajzi tájak neveit? Sokunkban felmerül a dilemma, hogy egyáltalán mi szükség van például a Pomurje név-

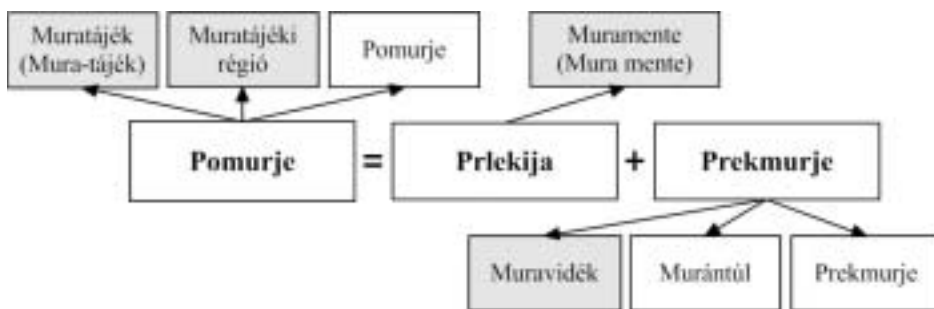

4. ábra A Magyar Királyság tizenöt nagytája PRINZ GYULA értelmezésében
 Forrás: PRINZ GY. (1936) nyomán
 Figure 4 The 15 Geographical regions of the Kingdom of Hungary
 Source: after PRINZ, GY. (1936)

alak magyar változatára, ha nem is magyar terület? Miért foglalkozunk vele? Jó kérdés, de akkor miért fordítjuk le például a Great Barrier Reef-et vagy a Great Dividing Range-et magyarra?

A *Muravidék* névalakra, a magyar etnikai és történelmi kötődések végett minden bizonynyal szükség van, de szinonimaként a *Murántúl* alakot sem mellőzhetjük. Többek között azért sem, mert a területen eleve nem csak magyarok, hanem magyar nyelven beszélő szlovének is élnek. Ami azonban a mi szemszögünkből Muravidék, az nekik a Murán túli területet, *Prekmurjét* jelenti. Ennek az utóbbi 90 évben jelentős regionális identitása alakult ki Szlovénián belül. Személy szerint fölöslegesnek tartom a kétnyelvű terület külön (és hasonszórú) elnevezését, mivel a különböző nemzetiségi arányok változása esetén annak határai is változhatnak, esetleg meg is szűnhet, a verbális névhasználattal pedig nem azonosítható a pontos terület. (A *Muravidék*, *Mura-vidék* vagy *Mura vidék* írott szóalakok jó esetben ugyanazt a területet kellene, hogy jelentsék, amelyek lehetnének szinonimák.) GYŐRI RÓBERT (2005) munkája nyomán természetesen fenntartom, hogy ez a kisebb terület is lehet önálló 'táj', de párhuzam nem vonható a rokon népek nevét viselő területekkel, mint például a *Hajdúság*, a *Jászság* vagy a *Kunság*.

Nem mellőzhetjük azt a tényt sem, hogy az európai uniós elvárásoknak megfelelően Szlovéniában is kialakították a statisztikai régiókat, ami a Prekmurje komplex, jól elkülönülő földrajzi formációjának ellenére az egykori Alsó-Stájerországból (Štájerška) is lemetesz egy kisebb, Mura menti részt (Prlekija). Ezt a 427 km²-es területet logikusan hívhatjuk *Mura mentének* (vagy *Muramentének*), de a teljes régió esetében (ami alapvetően nagytájként értelmezhető) ezt nem tehetjük meg, már csak azért sem, mivel annak jelentős arányát a Prekmurje alkotja. Az ellentmondás feloldására célszerű lenne bevezetni táji értelemben a *Murátájéki* kifejezést (amelyet a *Murántúl/Muravidék* és a *Mura mente* alkotna), regionális (statisztikai divízió) esetében pedig a *Murátájéki régió* elnevezést használhatnánk (5. ábra).

5. ábra A Prekmurje, Prlekija és a Pomurje javasolt magyar elnevezései

Szerkesztette: BOKOR L.

Figure 5 Proposed Hungarian denominations for Prekmurje, Prlekija and Pomurje

Edited by BOKOR, L.

A tájnevek nem örökéletűek, mint ahogy a tájak sem azok. Prekmurje és Pomurje esetében stabil tájakról és tájhatárokról, erős regionális identitásról beszélhetünk. Éppen ezért lenne jó az egységes használatot immár hitelt érdemlően szorgalmazni a magyar nyelvben is, amelyhez ésszerű, egyszerű és lényegre törő kompromisszumok meghozatala szükséges a különböző tudományterületek között.

BOKOR LÁSZLÓ

PTE TTK Pécsi Földtudományok Doktori Iskola

laszlo.bokor@frugeo.co.uk

IRODALOM

- ANDERSON, B. 1997: World Directory of Minorities (2nd Edition). – Minority Rights Group International, London. 249 p.
- BENCE L. – GÖNCZ L. – KOVÁCS A. 2000: Muravidék. – In: BIHARI Z. (szerk.): Magyarok a Világban: Kárpát-medence. Magyarország kézikönyvtára, Ceba Kiadó, Budapest. pp. 737–756. (térképmelléklet: SEBŐK L. térképész és a Cartographia Kft.)
- BERNAK E. 2008: Kétnyelvű oktatás a Muravidéken. – Identitás–nyelv–irodalom, Pilisvörösvár–Dunaszerdahely, Muravidéki Baráti Kör Egyesület–Gramma Nyelvi Iroda. pp. 45–57.
- BOKOR J. 2001: A szlovéniai magyar nyelv és használata a szlovéniai Muravidéken az ezredforduló küszöbén. – Magyar Nyelv 97. 1. pp. 34–52.
- BOKOR L. 2010: A magyar-szlovén határszakasz történeti áttekintése és jellemzése a Martinez-modell használatával. – Vasi Szemle 64. 5. pp. 603–607.
- BULLA B. – MENDŐL T. 1999: A Kárpát-medence földrajza. – Lucidus Kiadó, Budapest. 201 p.
- CHOLNOKY J. 1929: Magyarország földrajza. – Franklin-Társulat, Budapest. 532 p.
- DOMONKOS L. 1992: Magyarok a Délvidéken. – Zrínyi Kiadó, Budapest. 245 p.
- FRISNYÁK S. 1999: Magyarország történeti földrajza. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 160 p.
- GEREBEN F. 1999: Identitás, kultúra, kisebbség: felmérés a közép-európai magyar népesség körében. – Magyar Tudományos Akadémia, Kisebbségkutató Műhely, Budapest. 278 p.
- GÖNCZ L. 2001: A muravidéki magyarság 1918–1941. – Magyar Nemzetiségű Művelődési Intézet, Lendva. 368 p.
- GYÓRI R. 2005: A történeti régió. – In: NEMES NAGY J. (szerk.): Régiók távolról és közelről. Regionális tudományi tanulmányok 12. – ELTE TTK Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest. pp. 63–71.
- GYÓRI R. 2007: Dunántúl – valóság vagy fikció? A történeti földrajz bizonyítékai. – Limes, Tatabánya, 20. 3. pp. 7–22.
- GYURICZA L. – KOPÁRI L. 2002: Természetföldrajzi megfigyelések Szlovéniában – Földrajzi terepgyakorlati praktikum. – PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs. pp. 7–8.
- HRADIL, J. 1996: Slovensko–madžarski slovar. – DZS, Ljubljana. 430 p.

- JUHÁSZ D. 1988: A magyar tájnévadás. Nyelvtudományi értekezések 126. Akadémiai Kiadó, Budapest. p. 91., p. 105.
- KÁDÁR L. 1941: A magyar nép tájszemlélete és Magyarország tájnevei. – Országos Táj- és Népkutató Intézet, Budapest. 25 p.
- KOCSIS K. – BOTTLIK ZS. – TÁTRAJ P. 2006: Etnikai térfolyamatok a Kárpát-medence határainkon túli régiókban (1989–2002). – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest. 197 p.
- KOLLÁTH A. 2005: Magyarul a Muravidéken. – Zora 39. Maribor. 284 p.
- KOLLÁTH A. 2007: Kétnyelvűség és oktatás. Gondolatok a szlovéniai muravidék magyar nyelvű és magyar nyelvű oktatásáról. – Studia Slavica Savariensia 1–2. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Szláv Filológiai Intézet, Szombathely. pp. 253–270.
- KOVÁCS A. 2004: A muravidéki magyarok számának változása a 20. században a statisztikák tükrében. – Murajtáj 1. pp. 47–76.
- KOZÁR M. 2007: „Sem okosak, sem gazdagok” – A magyarországi szlovének identitása, különös tekintettel a Felsőszőlőnkön, Rábátótfaluban és Szombathelyen élőkre. – In: BINDORFFER GY. (szerk.): Változatok a kettős identitásra. Kisebbségi léhelyzetek és identitásalakzatok a magyarországi horvátok, németek, szerbek, szlovákok és szlovének körében. – Gondolat–MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest. pp. 16–62.
- LENCSE F. 1982: Mezőgazdasági idénymunkások a negyvenes években. – Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 57–60.
- MOHOS M. 2008: A Rábától a Muráig. A magyar–szlovén határtérség történeti-földrajzi vizsgálata. – Bibliotheca Slavica Savariensis 10. Szombathely. 141 p.
- PENAVIN O. 1966: A jugoszláviai Muravidék magyar tájnyelvi atlasza. – Magyar Nyelvtudományi Társaság 116, Akadémiai Kiadó, Budapest. 10 p. + 140 térkép
- PENAVIN O. 1979: A népmesék nyomában a Mura-vidéken. – Naptár 1980, Murska Sobota. 98 p.
- PRINZ GY. 1936: Magyarország tájfeldrajza. – In: BARTUCZ L. – CHOLNOKY J. – TELEKI P. – PRINZ GY. Magyar föld, magyar faj I. Magyar földrajz első rész – Magyarország tájrajza. – Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. pp. 295–298.
- RÁNKI GY. (szerk.) 1984: Magyarország története 1918–1919, 1919–1945 (2. kötet). – MTA Történettudományi Intézet, Budapest. 1034 p.
- RODELA, R. – ŠMID, M. 2007: Učee regije: Vpliv socialnega kapitala na ustanovitev krajskega parka Goričko. In: NARED, J. et al. (eds.): Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj. Regionalni razvoj; 1. – Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana. pp. 245–252.
- SZÉKELY A. B. 1992: A Rábától a Muráig: nemzetiségek egy határ két oldalán. – Püski. 85 p.
- ZÁGOREC-CSUKA J. 2005: A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó és könyvtártörténet 1945-től 2004-ig. – Doktori disszertáció, ELTE BTK, Budapest. 295 p.

Elektronikus irodalom

- KOCSIS K. ex litt. 2011: „Muravidéki gondolatok” tárgyú elektronikus levelezés részlete. Kocsis Károlytól Bokor Lászlónak. [Érkezett: 2011. március 23. 13:49.]
- KOLLÁTH A. ex litt. 2011: „Apró segítség” tárgyú elektronikus levelezés részlete. Kolláth Annától Bokor Lászlónak. [Érkezett: 2011. augusztus 14. 8:22.]
- Vidékfejlesztési Minisztérium, 2008: A Földrajzinév-bizottság. Elérhetőség: <<http://www.vm.gov.hu/main.php?folderID=2234>> [utolsó belépés: 2011. március 21.]